

naše vezi

DECEMBER 2014

INTERNA IZDAJA, št. 61

ZDCIV SLOVENIJE, Dunajska cesta 129, 1000 Ljubljana

Poštnina plačana pri pošti 1102

ZVEZA DRUŠTEV
CIVILNIH
INVALIDOV VOJN
SLOVENIJE

Prečno v letu **2015!**

naše vezi

VSEBINA 61. ŠTEVILKE

aktualno

- 3 predsednika zvez ob novem letu
4 20 let zdvis
6 ob mednarodnem dnevu invalidov
7 zdvis v svetovni veteranski federaciji

v razmislek

- 8 osteoporoza prizadene tudi moške

iz naših društev

- 9 dvi maribor obiskuje člane
10 skrbi za zdravje se moramo tudi naučiti
10 sodelovanje na dnevu prostovoljstva
11 na izlet v trst
11 civ – sodelovanje brez meja
12 jesenski izlet po dolenski
12 dolenjci na decembrskem srečanju
13 potep po slovenskih goricah
15 v spomin tolminskim puntarjem

naše zgodbe

- 16 franc režek – pesnik

šport

- 16 neaktivno življenje pospešuje staranje
17 športna tekmovanja zdvis
17 lepa šahovska dneva

obveščamo

Izdajanje glasila omogoča
Fundacija za financiranje
invalidskih in humanitarnih
organizacij Slovenije.

IZDAJATELJA:

Zveza društev vojnih invalidov Slovenije in
Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije

UREDNIŠTVO:

ZDCIV SLOVENIJE, Dunajska cesta 129,
1000 Ljubljana, tel.: 01 56-53-802

GLAVNA UREDNICA:

Aleksandra Kerin-Kovač

ČLANI UREDNIŠKEGA ODBORA:

Vladimir Pegan, Nataša Kogoj, Zdravko Zore,
Vesna Tripkovič

OBLIKOVANJE: Lupa design

TISK: ITAGRAF d.o.o.

Drage bralke in dragi bralci!

Zadnji dnevi starega in prvi dnevi novega. Leta. V tem obdobju vsi tako potihem razmišljamo, kako je bilo, kaj ni bilo in kako in kaj bi moralo biti to leto drugače. Priznati si je treba, da človeka z leti tisti upanja poln zagon, da bo to leto boljše, uspešnejše in lepše, sicer nekoliko zapusti. Izkušnje pač. Ni lahko, če je človek ostarel, bolehen, bolan, brezposeln ali kaj podobnega, z veliko upanja zreti v prihodnost. Prav zato nam marsikdaj »stopijo na živce« tisti, ki tako dobrohotno delijo nasvete o tem, kako je treba radostno uživati v majhnih, vsakodnevnih stvareh, se veseliti vsakega lepega dne, ko posije »sonček« in se bogatiti s socialnimi odnosi z drugimi ljudmi in ne razmišljati o denarju. Vse to drži, a kaj, ko je to včasih težko. Ljudje smo, kar smo, kar smo skozi odraščanje in zorenje postali in čeprav vemo, da je vse prej naštetu sicer res, je včasih težko tako ravnati. Zato je zame bolj kot večna nasmejanost in prijaznost ključna človekova lastnost, ki jo najbolj cenim, spoštovanje. Spoštovanje drugega, spoštovanje tega, da je lahko nekdo drugačen od tebe in spoštovanje tega, da njegova opažanja in zaznavanja, ki so morda drugačna od naših lastnih, niso nujno napačna. Tako pač je. Včasih so dnevi boljši, včasih slabši, so temni in spet noro polni veselja, radosti in ljubezni. In ne, ne ponavljajo se, ampak je vsak vesel ali turoben dan, nov in neponovljiv. Ali je tudi vreden, da si ga zapomnimo, pa se odločamo sami.

Ljudje, ki se ne veselijo istih stvari, ki so ljube meni, me torej ne motijo. Spoštujem njihovo drugačnost. A tukaj so tudi drugi, tista vrsta, ki jim pravimo »nergači in pritoževalci«. To so tisti, za katere je vedno nekaj narobe, vedno jim je huje kot drugim in vedno so prikrajšani za nekaj. Če se ne pritožujejo nad državo, se jim godijo osebne krivice, vedno jim nekdo nekaj (slabega) hoče, lahko pa je krivo tudi vreme. Nedavno sem se pogovarjala s tujcem, ki že več kot desetletje živi in dela v Sloveniji in tako deli usodo vseh drugih državljanov. Prav je, da se o slabih stvareh govori in se jih izpostavlja, je dejal, moti pa ga, da prav nihče ne reče: dobro, to je slabo, kaj pa lahko jaz naredim, pa če je še tako malo in na videz nepomembno, da bi bile stvari boljše? Dobro vprašanje, na katerega premalokrat iščemo odgovor.

Ne pravim, da se nimamo pravice pritoževati (in jasno in glasno pritožiti), posebej če so krivice res storjene, a prevečkrat se zgodi, da potem le »obse-dimo« in čakamo, da se bodo stvari čudežno zložile na svoje mesto. To se zgodi le redko. Zato se strinjam z mojim sogovornikom in pravim, da se je vedno vredno vprašati, ali je kaj, kar lahko storim sam, da situacijo vsaj malo obrnem na bolje. Morda je potreben le en telefonski klic, pogovor ali le nekaj besed, da se slabo obrne ... vsaj na manj slabo, če ne že na bolje in dobro. In pogosteje se zgodi prav to.

Nergači in stalni pritoževalci me sicer ne skrbijo, saj v večini primerov znajo poskrbeti zase. A v pisanosti človeške množice živijo še drugi »tipi« ljudi. Tudi takšni, ki jih niti ne opazimo, ki so se »skrili«. Izkušnje kažejo, da bi nas moralo bolj skrbeti za te tihe posameznike, ki nikoli ne spregovorijo, ki se nikoli ne pritožijo. Ki molčijo in gledajo v tla. Ki so v stiski, ki »nimajo za bure«, pa jih ni nikoli slišati. Naša družba je namreč ustvarila okolje, v katerem revščino pojmuje kot sramoto in nesposobnost. Zato se tisti, ki imajo najmanj, komajda za preživetje po navadi še bolj potegnejo vase in poniknejo z radarja socialnega okolja. Slovenci sicer pogovorno radi pomagamo in ob vsaki akciji zbiranja pomoči za socialno ogrožene se nabere veliko pomoči. Pa vendar se to zgodi šele, ko se človek javno izpostavi, ko o njegovem trpljenju in stiski beremo in gledamo po medijih. Med nami so mnogi, ki svojega obupa ne želijo razgaliti pred javnostjo, a živijo čisto blizu nas. Morda v soseščini. In morda je majhna, na videz neznatna pomoč tisto, kar potrebujejo oni in kar potrebujemo mi, da bo dan, ki se morda ni najbolje začel vsaj ... manj slab.

Spoštujmo drugačnost, delajmo majhne korake k izboljšanju počutja in hodimo po svetu z odprtimi očmi. Drugi nas potrebujejo, tako kot mi potrebujemo druge.

Srečno.

Aleksandra K. Kovač
Urednica Naših vezi

PREDSEDNIKA ZVEZ OB NOVEM LETU 2015

ZVEZA DRUŠTEV CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE

Da, da, leto 2014 poteka nezadržno h kraju. Vsakdo hote ali nehote sam zase ali bolj glasno dela pri sebi inventuro, kaj je prineslo ali odneslo iztekajoče leto.

Prav tako pregledujemo in pripravljamo poročila pri ZDCIV Slovenije; kaj se je v iztekajočem letu zgodilo v življenju nas CIV Slovenije; in seveda tudi v naši zvezi. Z zadovoljstvom lahko ugotovim, da nič posebnega ali vznemirljivega, posebej sem zadovoljen, da nič takega, ki bi nam dodatno zagrenilo življenje.

V naši zvezi smo letos imeli redne volitve organov in predsednika zveze. Novi organi nadaljujejo izvajanje vseh začrtanih vsebin dela, tako da zaradi tega prehoda ni bilo izpadov.

Smo pa imeli nemalo skrbi in dodatnih naporov, tako pri zvezi kot pri naših društvih, zaradi občutno znižanega sofinanciranja našega delovanja s strani FIHO, ki je naš glavni financer na državni ravni. Tako je bilo naše delovanje močno naravnano k varčevanju. Pri tem smo posebej pazili, da ne bi bile okrnjene tiste dejavnosti, ki so neposredno namenjene invalidom. V jesenskem času, ko je prišlo s strani FIHO nekaj dodatnih sredstev, smo uspeli dodatno izvesti še nekaj vsebin, neposredno za invalide.

Seveda se sprašujemo, kaj bo v letu 2015? V ZDCIVS pričakujemo, da bo boljše od iztekajočega. CIV nikoli nismo podlegali malodušju, niti osebno vsak izmed nas, niti v organiziranem delovanju za reševanje naših skupnih potreb.

V zvezi tako načrtujemo navezavo delovnih stikov z na novo

vzpostavljenimi organi državne uprave, vključno s predsednikom vlade, kjer bomo izpostavili in iskali rešitve v povezavi s poslabšanjem položaja CIV v Sloveniji, ki se kopiči že najmanj 7 let.

Seveda ni potrebe po naštevanju vse že utečene vsebine delovanja naše zveze. Želim pa izpostaviti programa ohranjanje zdravja in usposabljanje za aktivno življenje. Ta dva programa želimo pri zvezi čim bolj približati

našim invalidom. Še zlasti želimo, da bi bil program ohranjanje zdravja čim bolj prilagojen dejanskim potrebam, željam in zmožnostim naših invalidov. Ob tem zasledujemo cilj čim boljše zasedenosti kapacitet – objektov v lasti zveze, ki jih v ta namen imamo. Naj zaključim z naštevanjem in preidem k voščilu, kar je glavni namen tega pisanja.

Vsem CIV v Sloveniji, vašim svojcem, vašim pomočnikom v kakršnem koli svojstvu; vsem, ki si prizadevate za dobrobit CIV v društvih, ZDCIVS, pri kakršnih koli zadolžitvah ali sodelovanju; voščim doživete, umirjene in vesele božično-novoletne praznike!

V letu 2015 pa poleg najpomembnejšega - dobrega osebnega zdravja in počutja, uresničitev vaših želja, sreče in dobrih medsebojnih odnosov!

Kot predsednik zveze si želim tudi res dobrega sodelovanja med zvezo in društvi pri reševanju skupnih vsebin.

»... opazujmo, razglablajmo, iščimo in skušajmo najti ...«

Adolf Videnšek, predsednik ZDCIVS

ZVEZA DRUŠTEV VOJNIH INVALIDOV SLOVENIJE

Spoštovani vojni invalidi, članice in člani naših društev!

Še nekaj dni nas loči do konca leta 2014. Kot že nekaj preteklih let, tudi odhajajoče ni bilo ugodno za nas vojne invalide. V zadnjih letih smo bili invalidi za marsikaj prikrajšani, invalidnine in pokojnine so od leta 2008 praktično zamrznjene, skrčena je pravica do regresa.

Kljub temu, da so se težave s financiranjem nadaljevale, želim za vse nekaj lepega in spodbudnega. Če hočemo, da nas prevzame tisti čudoviti občutek notranjega zadoščenja, lahko skupaj dosegamo nekaj dobrega, plemenitega, kar bo ostalo kot dediščina in navdih tudi našim zanamcem.

Je sploh kakšen občutek bolj plemenit od tega, da naredimo zase in za druge nekaj, kar nas dela še bolj človeške in humane?

Včasih je dobro pozabiti na težave iz preteklosti, zato živimo sedanost in kljub težavam imejmo upanje in vero v boljšo prihodnost. Poskušajmo premagati malodušje in strah. To

samo po sebi ni rešitev težav in krize, toda brez tega poguma se s težavami sploh ne moremo uspešno soočiti in jih rešiti.

Naredimo vsaj vsake toliko nekaj, kar koristi in polepša dan tudi drugim. Ti drobni občutki zadoščenja, da premagujemo sebičnost in delamo za skupno, nas delajo srčne in srečne ljudi. Zaupajmo vsak vase in eden v drugega, spoštujmo se, spodbujajmo se. Težave so premagljive, če okrepimo duh odgovornosti in povezanosti enega z drugim. Bodimo odločni, a strpni in spoštljivi.

Naj bo prihodnost prežeta z navdušenjem in optimizmom, odločnostjo in dostojanstvom.

Vsem vojnim invalidom in njihovim družinskim članom, članom društev vojni invalidov, sodelavcem, strokovni službi ZDVIS in bralcem Naših vezi želim v novem 2015 letu mnogo zdravja, sreče in uspehov.

Vsem vojnim invalidom in njihovim družinskim članom, članom društev vojni invalidov, sodelavcem, strokovni službi ZDVIS in bralcem Naših vezi želim v novem 2015 letu mnogo zdravja, sreče in uspehov.

Janez Podržaj, predsednik ZDVIS

ZDVIS – 20 LET DELOVANJA IN ZAVZEMANJA ZA PRAVICE VOJNIH INVALIDOV

Zveza društev vojnih invalidov Slovenije je 19. decembra 2014, na dan ustanovitve, pripravila proslavo, s katero je slovesno zaznamovala 20 let svojega delovanja.

Zveza je 20-letnici delovanja posvetila celo leto 2014, saj so bile vse aktivnosti v programih posvečeni obletnici, med njimi najbolj srečanje invalidov, ki je bilo v 31. maja v Medvodah in športne igre, ki so bile 26. aprila v Slovenj Gradcu. Zveza je ob obletnici izdala zbornik *20 let delovanja Zveze društev vojnih invalidov Slovenije* in značke, ki so jih prejeli vsi udeleženci proslave.

Prireditve se je udeležilo pet članov iz vsakega društva vojnih invalidov, predstavniki veteranskih, domoljubnih in invalidskih organizacij in tudi častni predsednik ZDVIS-a Ivan Pivk.

Na svečanosti je zbrane nagovoril predsednik zveze Janez Podržaj. Poudaril je, da nihče ne pozna težav in potreb vojnih invalidov bolje kot vojni invalidi sami. Prav zato so se ustanovila društva vojnih invalidov in zveza, ki je in bo zastopala interese vojnih invalidov po načelu *»Nič o invalidih brez invalidov«*. Poudaril je, da je temeljna dejavnost zveze in društev skrb za vojne invalide, za izvajanje posebnih socialnih programov, predvsem skrbi za ohranjanje zdravja. V govoru se je predsednik zveze dotaknil tudi krize v Sloveniji, iz katere se naša država za zdaj še nikakor ne more rešiti in sprejema Zakona o uravnoveženju javnih financ, ki je vojnim invalidom odvzel nekatere pravice. Zveza veliko delovne energije vložila v ohranjanje pravic vojnih invalidov. Podržaj je poudaril, da vojni invalidi ne pristajajo na to, da država krizo rešuje na plečih najbolj ranljivega dela populacije. *»Vojni invalidi smo ponosni na državo Slovenijo, za katero smo si prizadevali in jo obranili. Vojni invalidi smo postali žrtve vojne pri obrambi domovine ali pri usposabljanju za obrambo domovine, zato gre vojnim invalidom zahvala in priznanje,«* je dejal Podržaj. Na koncu govora je predsednik zveze poudaril, da vojni invalidi z

optimizmom gledajo v prihodnost in kot glavno skrb zveze izpostavil dobrobit vojnih invalidov in še posebej vojaških mirnodobnih invalidov, ki so v mnogih primerih zaradi invalidnosti opravljali slabše plačana dela, zaradi invalidnosti odšli prej v pokoj in posledično prejema nižjo pokojnino, kot bi jo lahko. Težave zaradi invalidnosti pa se v starejših letih žal stopnjujejo. Veteranskim, domoljubnim in invalidskim organizacijam se je zahvalil za sodelovanje in izpostavil tudi glavna financerja, ki omogočata delo zveze; Fundacijo za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji ter Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

Osrednji govornik brigadir David Humar, namestnik načelnika Generalštaba Slovenske vojske, je dejal, da pri vsakem delovanju vojske pride do poškodb in do invalidnosti. Kot poveljujoči v vojski je poudaril, da je zanj zdravje vojakov velika skrb. Dejal je, da se je ob poslušanju pesmi Soči, ki jo zapel zbor, spomnil na grozote prve svetovne vojne in dodal, da velikokrat obišče muzej prve svetovne vojne v Kobaridu, kjer nanj velik vtis naredi prostor, ki s fotografijo prikazuje vojne invalide s težkimi poškodbami. Tisti, ki so preživeli, so te grozote vojne za vedno nosili s sabo. Poudaril je, da se je zato treba spominjati, ne samo lepega in dobrega, ampak tudi tistega, kar je težko v življenju, ker nam samo to pomaga, da vsakodnevne težave lažje prebojimo, gremo čez njih, jih premagamo in gremo v boljšo prihodnost. *»Vojni invalidi ste tisti, ki nas opominjate, vsaj nas vojake, da nobena borba ni brez žrtev,«* je poudaril. Na koncu se je zahvalil tistim, ki so sodelovali v osvobodilni vojni za Slovenijo, še posebej pa vojnim invalidom, ki so žrtvovali svoje zdravje za svobodno Slovenijo. Zahvalil se je tudi tistim, ki so se poškodovali ali izgubili zdravje pri usposabljanju za obrambo domovine. Ob zaključku je izpostavil geslo *»invalidi za invalide«* in tudi on je dejal, da *»samo vojni invalidi najboljše vedo, kaj potrebujejo,«* zato je prav, da se borijo za svoje pravice, pravice vojnih invalidov, *»drugi pa vas podpiramo, ker ste dali zdravje za domovino.«*

Na osnovi dobrih in slabih izkušenj več kot 30-letnega skupnega delovanja v ZZB NOB in ob sprejemanju novega zakona o vojnih invalidih in žrtvah vojnega nasilja, smo se pred 20. leti vojni invalidi odločili za samostojno organizacijo, da bi temeljiteje zaščitili z zakonom pridobljene pravice in da bi nova organizacija skrbela za boljši položaj vojaških invalidov. V bistvu nadaljujemo tradicijo izpred leta 1962, ko je bila Zveza vojaških vojnih invalidov (ZVVI) pripojena k ZZB. 20-letnico praznujejo tudi štiri društva, ustanoviteljice naše zveze. Ta okrogli jubilej obeležujemo danes, s proslavo in izdajo zbornika. Poleg tega se ob našem prazniku spominjamo še:

- 69. obletnice ustanovitve in delovanja Zveze vojaških vojnih invalidov Slovenije;
- 70. obletnice smrti Franca Rozmana Staneta, poveljnika Glavnega štaba NOV in POS;
- 70. obletnice ustanovitve Partizanskega (invalidskega) pevskega zbora;
- 75. obletnice začetka druge svetovne vojne;
- 80-letnice smrti slovenskega generala Rudolfa Maistra;
- 95. obletnice ustanovitve Združenja vojaških vojnih invalidov Kraljevine SHS (Jugoslavije);
- 100 let od začetka prve svetovne vojne;
- 139 let organiziranega povezovanja vojnih invalidov na Slovenskem (1875) v društva;
- 264. obletnice nastanka (1750) prvega zakona o vojnih invalidih v tedanji Avstriji, s katerim se je začela pravna zaščita vojaških invalidov in delovanja organizacij vojnih invalidov na naših tleh.

Ne moremo mimo dejstva so se na naših tleh konec 17.

in v začetku 18. stoletja pojavljale vedno večje potrebe in zahteve po organizirani skrbi za vojne invalide, ob njih pa tudi skrb za nemočne in stare vojake, ki si po vrnitvi iz bitk niso mogli zagotoviti primerne in normalne preživetja. Posledica takšne situacije je bilo sprejetje novih zakonov, ki so urejali skrb za vojne invalide. Pomembnejši zakonski predpisi segajo skoraj 140 let nazaj v leto 1875, ko se prvič omenja povezovanje vojnih invalidov v društva in leta 1880 je bil sprejet »Zakon o obveznostih države do vojnih invalidov«, ki je predpisal izboljšanje vseh prejemkov vojakov, predvsem pa vojnih invalidov, ki so jih do tedaj obravnavali še po starih normativih. Po tem zakonu je bila višina pokojnine vojnih invalidov vezana na stopnjo invalidnosti, določena glede na poškodbe, rane in druge bolezni. Pri tem so se zavzemali tudi za to, da je treba vojnim invalidom priskrbeti delo, ne miloščine; da naj se vojni invalidi zadržujejo v svojih domačih krajih, kjer naj se, če je to mogoče, zaposlijo na nekdanjem delovnem mestu; da naj se oblikuje sodoben pogled na pojavljanje vojnih invalidov ter da se vojnim invalidom zagotovi mobilnost, kar bi izboljšalo kakovost njihovega življenja.

V preteklosti so države poskrbele za vojne invalide in veterane, hvaležne so bile svojim braniteljem, na pomembnih svečanostih so imeli častno mesto, celo na pogrebih so bili deležni vojaških časti.

Mnoge generacije Slovencev so si prizadevale za lastno državo, bojevale so se zanjo, tudi naša. Pri tem je bilo mnogo trpljenja in žrtev. Vsem, ki so si prizadevali za to in jih ni več med nami, dolgujemo spoštljiv spomin.

Janez Podržaj

Himno in koračnico je zaigrala Komorna zasedba orkestra Slovenske vojske. V kulturnem programu je nastopil moški pevski zbor (Kulturno umetniško društvo Oton Župančič Sora), ki je zapel partizanske in domoljubne pesmi. Prisotne sta najbolj ganili pesmi Soči in Pesem 14. divizije. Svečano priredite je povezoval Matej Ulčar, ki je izjemo doživeto recitiral pesem Petra Levca: Ljubezen do domovine, ki jo je priredil vojaški vojni invalid Stane Kotnik. S svojo pesmijo 20 let ZDVIS je nastopil tudi vojaški mirnodobni invalid iz dolenskega društva Franc Režek.

Ob 20 - letnici delovanja Zveze društev vojnih invalidov Slovenije, sta za uspešno delo na področju varstva vojnih invalidov tako v društvu vojnih invalidov kot v organih zveze ter za posebne dosežke pri izvajanju programskih ciljev zveze posebno priznanje prejela Ivan Pivk in Anton Orožim.

Ivan Pivk, zdaj častni predsednik Zveze društev vojnih invalidov Slovenije, je bil njen predsednik skoraj štiri mandate, pred tem pa tudi predsednik komisije za socialno zdravstvene zadeve. Prvič je bil izvoljen marca 1999 in nato še trikrat, kar dokazuje, da je bilo njegovo vodenje zveze uspešno in kakovostno. Naloge predsednika zveze je opravljal do marca 2012 z vso odgovornostjo in priza-

devnostjo. Prav tako se je poznal njegov pozitiven vpliv na delovanje organizacij, ki so skupnega pomena za invalide: v Nacionalnem svetu invalidskih organizacij Slovenije in koordinaciji veteranskih in domoljubnih organizacij. Z njegovim dolgoletnim prispevkom je ZDVIS kot invalidska, veteranska in domoljubna organizacija ostal zvest namenu ustanovitve, nadaljeval je s poslanstvom, ki so ga določili njeni ustanovitelji. Tovariš Ivan Pivk se je posebej izkazal pri organiziranju in delu zveze, pri razvijanju sodelovanja z društvi vojnih invalidov in drugimi organizacijami ter kakovostnemu uresničevanju programskih usmeritev zveze.

Anton Orožim je predsednik Društva vojnih invalidov Ljubljana, od njegove ustanovitve 1994 naprej. Bil je sklicatelj in podpredsednik iniciativnega odbora za ustanovitev zveze in je edini član tega odbora, ki nepretrgoma deluje v organih zveze vseh 20 let. Član izvršnega odbora zveze je tudi danes. Je tudi član predsedstva izvršnega odbora zveze, bil je član gospodarske komisije ter predstavnik zveze v drugih organizacijah in ustanovah. Tovariš Anton Orožim po funkcijah, ki jih opravlja v Društvu vojnih invalidov Ljubljana in v organih zveze, spada med vidnejše vodilne kadre, ki so gradili ter organizacijsko krepili društva vojnih invalidov in zvezo teh društev.

Prireditve so se udeležili tudi številni gostje, med njimi poslanec Uroš Prikl, predsednik odbora za delo, družino, socialne zadeve in invalide, brigadir David Humar, namestnik načelnika Generalštaba Slovenske vojske, Dejan Crnek, podžupan Mestne občine Ljubljana, Darja Hostnik, vodja oddelka za vojne veterane, vojne invalide in žrtve vojnega nasilja in Štefan Kušar, direktor FIHO. Prišli so tudi predstavniki domoljubnih in veteranskih organizacij: Ladislav Lipič, predsednik Zveze veteranov vojne za Slovenijo, Tomaž Čas in Anton Pozvek, predsednik in generalni sekretar Združenja Sever, Stane Grčar, podpredsednik ZZB za vrednote NOB Slovenije, Milan Lovrenčič, predsednik Zveze društev general Maister, Savin Jogan, predstavnik Društva TIGR Primorske, Tomaž Lavtižar, podpredsednik Zveze slovenskih častnikov, Stojan Krebelj, podpredsednik Območnega združenja ZSČ Ljubljana in Ivica Žnideršič, predsednica Društva izgnancev Slovenije.

Med gosti iz invalidskih organizacij so bili Drago Novak, predsednik Zveze delovnih invalidov Slovenije, Kaja Vadnal, predsednica Združenja Sožitje, Jože Zupanc in Nataša Kogoj, podpredsednik in sekretarka Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije, Barbara Slaček, predstavnica Zveze paraplegikov Slovenije, Anton Polutnik in Simona Gerenčer Pegan, predsednik in sekretarka Društva gluhoslepih Slovenije DLAN ter Tomaž Vraber in Azra Seražin, predsednik in tajnik Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije.

Proslave so se udeležili tudi gostje iz tujine: predstavniki Združenja vojaških vojnih in mirnodobnih invalidov Srbije (Udruženje ratnih i mirnodopskih vojnih invalida Srbije) general Miroslav Lazović, predsednik, Ranko Sepe, organizacijski sekretar in Radomir Živadinović, član republiškega odbora, ter Senka Klikovac in Milo Đurović, člana komisije za borčevsko - invalidska vprašanja pri SUBNOR i antifašista Črne gore ter Giovanni Picco, predsednik Zveze vojnih invalidov Furlanije Julijske krajine. Prisotni sta bili tudi predstavnici Zveze vojnih invalidov NOV iz Trsta, Pierina Furlan in Majda Zeriali.

Svečano prireditev smo zaključili z mislijo vojaškega mirnodobnega invalida Franca Režka iz pesmi Sreča je v srcu:

**LJUBEZEN NAJ BODE ZA VSAKEGA POT,
LE TAKO BO SREČEN VSAK IN POVSOD.
ŽELIMO VAM ZDRAVJA, SREČNE DNI
IN VELIKO LJUBEZNI V PRIHODNOSTI.**

Vladimir Pegan

POSLANICA OB MEDNARODNEM DNEVU INVALIDOV

○ b 3. decembru, mednarodnem dnevu invalidov, potekajo aktivnosti Evropske unije pod geslom: »Gradimo skupaj Evropo brez ovir (Building together a barrier-free Europe)«

Svet za invalide Republike Slovenije poudarja, da je politika enakih možnosti in sodelovanja invalidov na vseh področjih, temeljni pogoj za uresničevanje ustavne pravice enakosti za vse.

Pravica do polnega in enakopravnega vključevanja in sodelovanja v družbi je zapisana v Konvenciji o pravicah invalidov in s tem, ko jo je leta 2008 Republika Slovenija ratificirala, se je zavezala k njenemu uresničevanju. Na odpravo ovir se v svojem bistvu osredotočata tudi Evropska strategija o invalidnosti 2010 – 2020 in Akcijski program za invalide 2014 – 2021, kjer je zapisano, da so invalidi zmožni enakovredno prispevati k razvoju družbe in da njihove zmogljivosti še niso v celoti realizirane

zaradi prenekaterih ovir in zmanjšane dostopnosti, s katero se invalidi srečujejo v življenju.

Svet za invalide Republike Slovenije se kot obvezni posvetovalni forum o vprašanih invalidske politike in neodvisen organ za nadzor nad izvajanjem Konvencije zavzema za njeno dosledno uresničevanje. Svet ugotavlja, da sta univerzalna dostopnost in odpravljanje ovir, ključnega pomena za zagotovitev polnopravne udeležbe invalidov v družbi in da mora Republika Slovenija posvečati več svoje skrbi odstranjevanju ovir v fizičnem in družbenem okolju, da si bodo invalidi lahko postavljali enake cilje in dosegali enakovredne rezultate kot vsi ostali, na področju ohranjanja zdravja in rehabilitacije, šolstva, na trgu dela in v delovnem okolju, pri sodelovanju v kulturnem življenju, rekreaciji, prostočasnih dejavnostih, športu in politiki. Univerzalna dostopnost invalidom nudi tudi možnost, da si zagotovijo ustrezno

življenjsko raven in socialno varnost, državi pa zmanjšanje stroškov s tega področja. To vse je moč doseči le z odstranjevanjem vseh vrst ovir, fizičnih in drugih, ki jih ljudje prevečkrat postavimo.

Zavedati se je treba, da je v vsakem človeku ustvarjalni potencial in da ga tako kot vsi, tudi invalidi nosijo v sebi in lahko dosegajo enake uspehe kot vsi ostali, vendar le, če imajo možnost in priložnost, da to storijo.

Svet za invalide Republike Slovenije vsem invalidom in državljanom, ki živijo in delajo z invalidi, izreka iskrene

čestitke ob njihovem prazniku. Ob tem pomembnem dnevu Svet za invalide poziva najširšo javnost in vse nosilce političnega odločanja v Republiki Sloveniji, da tako kot v drugih evropskih državah, vsi skupaj prispevamo k načrtnemu uresničevanju konvencije o pravicah invalidov.

Dane Kastelic
predsednik Sveta za invalide
Republike Slovenije

DELOVANJE ZDVIS V SVETOVNI VETERANSKI FEDERACIJI

Med članicami Svetovne veteranske federacije (v nadaljevanju SVF), so tudi štiri slovenske veteranske organizacije. To so Zveza združenj borcev za vrednote NOB Slovenije, Zveza društev vojnih invalidov Slovenije (ZDVIS), Zveza policijskih veteranskih društev Sever (Sever) in Zveza veteranov vojne za Slovenijo (ZVVS), ki je bila v preteklem mandatu tudi predstavnica Slovenije pri federaciji.

Junija je bilo na Cetinju v Črni gori 23. zasedanje stalnega evropskega komiteja (SCEA) Generalne skupščine SVF. Zasedanja se je udeležila tudi tričlanska delegacija slovenskih članic WVF, v kateri so bili Marjan Grabnar, podpredsednik ZVVS kot vodja delegacije, Anton Pozvek, generalni sekretar zveze Sever in Janez Podržaj, predsednik ZDVIS.

Zasedanje se je začelo s kulturnim programom in slavnostno otvoritvijo, na kateri je zbrane pozdravil zdaj žal že pokojni predsednik SVF Hamid Ibrahim. Navzoče so pozdravili še župan Cetinja, predsednik ZZB ČG in predsednik Črne gore Filip Vujanovič. Uradni del je vodil Dan-Vigo Bergtun, podpredsednik SVF in predsednik SCEA. Na zasedanju je sodelovalo 22 držav z nekaj nad 80 delegati in celoten izvršilni odbor SVF. Poleg tega so se zasedanja udeležile tudi delegacije opazovalcev, predvsem iz JV Azije in Afrike.

Če smo lahko do pred nekaj let ocenjevali, da je socialno – ekonomski položaj vojnih veteranov, vojnih invalidov in žrtev vojnega nasilja zadovoljiv, danes ugotavljamo, da ni več tako. Razmere so se v zadnjem času namreč izrazito poslabšale.

Predstavniki Slovenije smo za zasedanje pripravili poročilo o položaju in težavah vojnih veteranov, vojnih invalidov in žrtev vojnega nasilja v Sloveniji in ga poslali sekretariatu SCEA. Predstavniki slovenske delegacije Marjan Grabnar je v svojem nastopu izpostavil težave in predstavil naš položaj, ki se je s sprejetjem ZUJF-a bistveno poslabšal. Udeleženci so s presenečenjem spremljali poročilo našega predstavnika, odmevnost predstavljene

Cetinje: General Miroslav Lazović, predsednik Združenja VI Srbije; brigadir Marjan Grabnar, ZVVS; Janez Podržaj, ZDVIS; Anton Pozvek, Združenje SEVER in general Rudi Stipčić, hrvaško veteransko združenje braniteljev.

ga pa se je pokazala kasneje, ko so v neformalnih pogovorih številni kolegi iz drugih držav izrazili začudenje nad ravnanjem slovenske države z vojnimi invalidi, veterani in žrtvami vojnega nasilja. Slovenija je med članicami SVF namreč imela ugled države z dobro urejeno zakonsko zaščito za vse skupine upravičencev. Mnogo bolje imajo urejeno varstvo tiste države, ki že dolgo niso bile v vojni. Pri njih prejmemki vojnih veteranov, vojnih invalidov in žrtev vojnega nasilja niso socialne narave, ampak predstavljajo odškodnino za telesno in duševno poškodbo in trpljenje in so znak hvaležnosti ter odškodnina za moralno in fizično škodo, ki so jo utrpeli med aktivnim opravljanjem vojaških služb.

V Nemčiji imajo tako veterani in vojni invalidi starejši od 65 let zagotovljeno posebno varstvo. Avstrija je na tem področju naredila še korak dlje in vojnim invalidom zagotavlja dodatek na starost v sorazmerju med odstotkom invalidnosti in starostjo.

Slovenske veteranske organizacije med seboj zgledno sodelujemo, še posebno članice SFV, kar smo formalizirali tudi z dogovorom, ki jasno opredeljuje razmerja, pravice in dolžnosti med članicami.

OSTEOPOROZA NI SAMO ŽENSKA BOLEZEN - TUDI MOŠKI NISO IZJEMA

Osteoporozo je bolezen krhkih kosti, je tiha nevarnost, ki ne boli in se je zavemo šele, ko si ob nedolžnem padcu zlomimo vretence, zapestje, nadlahtnico, kolk ali kako drugo kost. Osteoporozo se ne pojavi čez noč, spremembe v kosteh se kopičijo leta pred tem. Pojavi se brez posebnih znakov in opozoril in zaradi zlomov lahko zelo zmanjša kakovost življenja. Ker se prebivalstvo tudi v Sloveniji stara, bo osteoporozo v prihodnosti še veliko bolj kot že zdaj ogrožala naše zdravje. Zaradi osteoporoze pride do zloma pri vsaki tretji ženski, starejši od 50 let, in pri vsakem petem moškem po 50. letu starosti. Ocenjujejo, da si vsakih 30 sekund nekdo zlomi kost zaradi osteoporoze. Zaradi staranja prebivalstva se bo število zlomov v naslednjih 50 letih najmanj podvojilo. Podatki kažejo, da je v Sloveniji letno 16.000 zlomov zaradi osteoporoze, od tega jih okoli 3.000 odpade na zlom kolka, ostalo pa na druge najpogostejše osteoporozne zlome.

Osteoporozo je tudi bolezen moških

Osteoporozo je bolezen, ki jo večinoma povezujemo z ženskami. Res je, da v večjem odstotku prizadene ženske, vendar to še ne pomeni, da moški ne zbolijo. Ti imajo sicer že po naravi višjo mineralno kostno gostoto (MKG), vendar se ta po 40. letu prav tako kot pri ženskah začne zmanjševati in izguba kostne mase pri moških letno znaša 0,5 odstotka. Za primerjavo naj povemo, da je po podatkih strokovnih študij tveganje za osteoporozni zlom pri moškem višje, kot je tveganje za razvoj raka prostate. 37 odstotkov moških umre v prvem letu po zlomu kolka, verjetno tudi zato, ker utrpijo zlome pri višji starosti. Poleg tega je pri moških, ki utrpijo osteoporozni zlom, kakovost življenja okrnjena bolj kot pri ženskah.

Največja težava pri osteoporozni moških je, da se večina moških, pa tudi zdravnikov ni zavedala razširjenosti osteoporoze med moškimi. Moški redko opazijo opozorilne znake osteoporoze, npr. zmanjšanje telesne višine, bolečine v križu, hkrati pa niso pozorni na dejavnike tveganja, ki vodijo v osteoporozo (npr. nizka količina testosterona, pitje večjih količin alkohola, kronične bolezni ledvic in črevesja). Strokovnjaki opozarjajo, da na sistematskih pregledih pri moških marsikje rutinsko iščejo prisotnost dejavnikov tveganja za razvoj srčno-žilnih bolezni in raka prostate, nikomur pa ne pride na misel, da bi preveril tudi, ali imajo morda osteoporozne spremembe ali celo že zlom zaradi osteoporoze. Osebnostne zgodbe pacientov zgovorno pričajo, da je bolezen velikokrat odkrita zgolj po naključju, ko je zdravnik na osnovi pogovora pomislil na osteoporozo in jih napotil na merjenje mineralne kostne gostote in druge preiska-

ve. Druge pa na krhke kosti opozori šele osteoporozni zlom.

Meritev kostne gostote in izračun tveganja za osteoporozni zlom

Trdnost kosti ni odvisna samo od mineralne kostne gostote - MKG, ki jo lahko izmerimo z aparaturo DXA, ampak od še drugih dejavnikov. V skladu z novimi slovenskimi smernicami za zdravljenje osteoporoze tako izbira zdravljenja ni več odvisna le od rezultatov DXA meritve, ampak so upoštevani tudi dejavniki tveganja, ki posredno pokažejo kakovost kosti.

Verjetnost za zlome si lahko izračunamo s pomočjo računalniškega modela FRAX. To je pripomoček za oceno tveganja za osteoporozne zlome in z njim lahko izračunamo oceno tveganja za osteoporozne zlome v naslednjih desetih letih življenja. Dostopen je na spletu (www.shef.ac.uk/FRAX). S pomočjo računalniškega modela FRAX posredno določimo kakovost kosti. V vprašalnik vstavimo podatke o dejavniki tveganja za razvoj osteoporoze: o spolu, starosti, telesni višini, teži, podatke o predhodnih zlomih, uživanju alkoholnih pijač, kajenju, zdravljenju s kortikosteroidi, revmatoidnem artritisu in o drugih vzrokih za sekundarno osteoporozo (npr. nekatere bolezni in zdravila). Rezultat izračuna pokaže oceno tveganja za osteoporozne zlome v naslednjih desetih letih. Če je bolnikova ogroženost za glavne zlome nizka, veljajo standardni ukrepi za zdrave kosti, pri visoki ogroženosti (< 20%) pa je priporočljivo izmeriti kostno gostoto in uvesti zdravljenje. Prag za uvedbo zdravljenja pri povečanem tveganju za zlom kolka je, kadar je ogroženost za zlome večja od 5 odstotkov. Uporaba računalniškega modela FRAX je primerna tako za ženske po menopavzi kot tudi moške starejše od 50 let.

Zdravljenje osteoporoze

Zdravljenje je usmerjeno predvsem v preprečevanje zlomov. Zdravila za zdravljenje osteoporoze delimo v tri skupine: tista, ki zavirajo razgradnjo kosti, tista, ki spodbujajo gradnjo kosti in tista, ki delujejo na obe fazi. Katero zdravilo je za bolnika najbolj ustrezno, bosta skupaj odločila zdravnik in bolnik. Zavedati se moramo, da je zdravljenje osteoporoze dolgotrajno, bolnik mora jemati predpisana zdravila redno in upoštevati navodila. Torej je sodelovanje bolnikov pri zdravljenju še kako pomembno. Pri zdravljenju osteoporoze pa je sodelovanje bolnikov večkrat vprašljivo. Mnogi se vprašajo: zakaj bi še jemali zdravila, če pa nas nič ne boli in sploh ne vemo ali kaj pomagajo? In preveč je takšnih, ki zdravilo opustijo že po letu dni in potem pride do zlomov.

Kaj lahko storimo za preprečevanje osteoporoze in njenih najtežjih posledic - zlomov?

Ko govorimo o zdravljenju, vsi najprej pomislimo na zdravila, toda za uspešno premagovanje bolezni, samo zdravila niso dovolj. Krivec za bolezen smo tudi sami. Z več skrbi za zdravje, takrat ko so naše kosti še zdrave, bi prve znake bolezni zlahka premaknili v pozno starost. Toda, tudi ko zbolimo, moramo spremeniti naš življenjski slog. Preprosti ukrepi kot so opustitev kajenja in alkohola, redna telesna vadba, pravilna prehrana z dovolj

beljakovinami in kalcija, dovolj vitamina D so bistvene komponente zdravega življenjskega sloga, hkrati pa v vseh življenjskih obdobjih predstavljajo temelj preprečevanja osteoporoze. Res pa je, da, ker je danes življenjska doba daljša, osteoporozi zaradi starosti skoraj nihče ne uide. Naš cilj mora biti, da osteoporozo pravočasno odkrijemo, jo ustrezno zdravimo in zlome zaradi krhkih kosti preprečimo.

Duša Hlade Zore

naše vezi iz naših društev

DVI MARIBOR: OBISKOVANJE ČLANOV PO DOMOVIH

Kako lahko spoznamo naše člane? Aktivne člane društva (to so agilni mlajši, kot tudi starejši invalidi, ki so v relativno dobrem fizičnem stanju) lahko podrobneje spoznamo na srečanjih, izletih in športno-rekreativnih prireditvah, z nekaterimi se lahko pogovarjamo v pisarni v času uradnih ur, ko pridejo po vstopnice za termalna kopališča, poravnajo članarino ali prispevek za udeležbo na društvenih aktivnostih, kdaj pa kdaj pa se tudi kdo oglasi le na kratek klepet ob soku ali kavi. Vendar je povprečna starostna struktura našega članstva visoka in mnogi so preslabotni in prešibkega zdravja, da bi se lahko aktivno udeleževali vsega prej naštetega. Zaradi tega dejstva imamo organiziran program obiskov članov na domu z namenom ohranjanja socialnih stikov in ugotavljanja razmer, v katerih živijo. Večinski poudarek dajemo obiskovanju vojnih invalidov, nekaj pozornosti pa namenimo tudi družinskim upravičencem.

Kako poteka ta dejavnost? V poletnih mesecih, ko glede društvenih aktivnosti vlada zatišje, načrtujemo dneve obiskov. Predsednik društva sestavi seznam članov, za katere želi, da se jih obiše. Za optimizacijo stroškov prevoza pregledamo lokacije bivališč teh ljudi in v enodnevni načrt zajamemo tiste, ki so doma na določenem območju, drug v bližini drugega. To še posebej velja za področja zunaj mesta. Člane nato pokličemo po telefonu in se dogovorimo za dan in približno uro obiska. V okviru skromnih sredstev, ki so za to namenjena, poskrbimo za majhno darilce, ki ga obiskanemu ob snidenju izročimo kot pozornost v imenu društva. Lepo je, če je vsaj eden od obiskovalcev dolgoletni član, da se ga obiskani spomni in da se hitro vzpostavi pristen, domač odnos in da lahko obujamo spomine iz skupnih preteklih izkušenj. Pogovori potekajo spontano, vendar imamo v mislih tudi to, da diskretno povprašamo o stvareh, ki nam pomagajo ustvariti sliko o psihosocialnih, zdravstvenih in bivalnih razmerah obiskanega ter njegovih potrebah in željah, da ocenimo morebitno potrebo po pomoči.

Letos smo obiskali 20 članov, en član se je že po telefonu

prijazno zahvalil, da ne želi obiska, eno članico pa smo z medicinsko sestro, ki je tudi naša prostovoljka, znova obiskali čez tri mesece, ker je bilo njeno psihofizično stanje slabo ter se dogovorili, da se znova snidemo, če bo treba, kako pomagati.

Vsem obiskom je bilo skupno to, da so bili obiskani zelo veseli naše pozornosti. S prostovoljko se nisva prav nikjer počutili nedobrodošli in povsod so nama prijazno ponudili kavico ali še kaj več. Spoznali sva tudi življenjske sopotnike, skrbnike in druge družinske člane. Tisti, ki smo jih obiskali, so bili izbrani zato, ker imajo v življenju takšne okoliščine, da se težko udeležujejo aktivnosti društva, zato smo o tem prav tako malo poklepetali, naš obisk pa je pomagal krepiti vezi, ki jih rahljajo zdravstvene, krajevne ali kakšne druge ovire. S seboj vedno vzamemo tudi karte za kopanje in masažo v Fontani in Termah Ptuj, če bi jih želel kdo kupiti po članskih cenah. Obiskane obvestimo še o načrtovanih aktivnostih društva ali kakšnih novostih oz. spremembah ter o možnostih koriščenja programov.

Po obiskih se napišejo izčrpna poročila, ki jih predsednik društva skrbno prebere, saj želi vedeti, kaj se dogaja z vsakim posameznikom. Poročila se nato skrbno arhivirajo.

Z zadovoljstvom smo ugotovili, da imajo vsi obiskani v glavnem urejene bivalne razmere in da ni nihče zemarjen ali v hudi stiski. Največje težave jim po večini predstavlja pešanje zdravja, kar je v poznih letih življenja, skupaj z invalidnostjo, žal neogibno. Neljubih okoliščin se po večini ne da čudežno spremeniti na bolje, lahko pa jih lažje prenašamo, če spremenimo stališče oz. pogled na njih. Nek pregovor se glasi: «Vsi dnevi človeka, ki je v stiski, so slabi, kdor pa je veselega srca, ima ves čas pojedino.» Če smo s poslanstvom obiskov dosegli, da se je srce nekoga razveselilo, smo prispevali k temu, da bo njegova stiska vsaj za trenutek nekoliko manjša in k temu, da ima lahko kot član društva neke vrste družino in občutek, da je dragocen in varen.

Barbara Senekovič

SKRBI ZA ZDRAVJE SE MORAMO TUDI NAUČITI

Zveza društev CIV Slovenije je v okviru programa Ohranjanje zdravja za vsa društva organizirala delavnico za člane društva z vsebinami s področja preventivne skrbi za zdravje.

Vsebine delavnice so bile: Demenca – urjenje spomina (predavateljica Danica Simšič), Osteoporoza (predavateljica dr. Duša Hlade Zore) in Zdrav odnos do stresa – tehnike sproščanja (predavateljica Nataša Kogoj).

Člani našega društva smo se na delavnici zbrali 19. novembra in najprej prisluhnili predavateljici dr. Duši Hlade Zore, ki je tudi članica Zveze društev bolnikov z osteoporozo Slovenije. Predavateljica je pojasnila, kaj je osteoporoza, zakaj bi nas moralo skrbeti, če prihaja do zlomov zaradi krhkosti kosti, kakšni so opozorilni znaki za nastajanje bolezni, kateri so dejavniki tveganja in kaj lahko sami storimo, da bi preprečili ali upočasnili nastanek in razvoj bolezni.

V nadaljevanju smo prisluhnili predavateljici Danici Simšič, ki je o demenci spregovorila na podlagi lastne izkušnje v družini in izkušenj, ki jih je ob tem pridobila ter podala marsikateri koristen nasvet za vse tiste, ki se že ali se bomo

s to hudo boleznijo, ki ne prizadene le bolnika, temveč tudi njegove svojce, v življenju srečali. Ljudje neradi poslušamo o demenci. Vendar je to bolezen, ki bo v prihodnosti prizadela veliko populacijo, saj se starostna meja viša. Izkušnje nekoga, ki jo je doživel tako intenzivno in o njej s tako odkritostjo spregovoril kot gospa Simšičeva, v življenju še kako pridejo prav.

Nataša Kogoj pa je navzočim predstavila, kaj je pravzaprav stres in kako ga obvladujemo ter predstavila nekatere tehnike sproščanja. Pri tem je poudarila, kako pomemben je naš odnos do nas samih, naš pozitivizem in predvsem skrb za lastno počutje in zdravje.

V pogovor so se vključili tudi člani, bodisi z lastnimi izkušnjami in mnenji pa tudi z vprašanji. Izmenjava mnenj, diskusija in sodelovanje članov z lastnimi izkušnjami, ki so jih bili pripravljene deliti z drugimi pa je tudi namen srečanj in cilj naših delavnic.

Druženje članov je bilo prijetno doživetje, ki ga bomo prav zagotovo še ponovili.

Vida Doles

SODELOVANJE NA DNEVU PROSTOVOLJSTVA

Najodgovornejši predstavniki lokalnih obmejnih oblastnih organov Mestne občine Nova Gorica, Občine Šempeter-Vrtojba, Občine Gorica (Italija) in Goriške pokrajine (Italija) so z namenom spodbuditi mrežno sodelovanje med posameznimi društvi, 5. maja 2007 podpisali »Dogovor o ustanovitvi organa za vzpodbujanje mrežnih dejavnosti med italijanskimi in slovenskimi prostovoljnimi društvi – VIS.« Vse podpisnice so se dogovorile, da bodo dale na razpolago svoja organizacijska in logistična sredstva za spodbujanje dejavnosti prostovoljstva in med društvi.

Vsako leto tako organiziramo dan prostovoljstva v drugem kraju. Društva se predstavijo s svojo dejavnostjo in dejavnostmi posameznih članov društva. Dan prostovolj-

stva ponuja možnost navezave stikov med društvi na obeh straneh meje ter predstavlja tudi kamenček v mozaiku poglobljanja prijateljskih odnosov.

Letošnji dan prostovoljstva je bil 29. septembra v kraju Romans d' Isonzo (pri Gorici). Društvo civilnih invalidov vojn Primorske se je predstavilo s svojimi dejavnostmi ter z izdelki dveh članov. Vera Kenda iz Idrije je razstavljala izbrane lastnoročno izdelane idrijske čipke, za katere ima tudi certifikat, Valerijan Ozebek pa uporabne in okrasne lesene izdelke.

Društvo civilnih invalidov vojn Primorske je že leta 2009 prejelo posebno priznanje, ki ga podeljuje Goriška pokrajina za aktivnosti na področju prostovoljstva.

Ciril Habe

JESENSKA EKSKURZIJA V TRST

Člani DCIV Gorenjske smo se v začetku oktobra odpravili na našo jesensko ekskurzijo. Zbrali smo se v velikem številu, saj smo popolnoma napolnili avtobus in se odpravili proti Trstu. Tokrat smo se odločili, da obiščemo Trst malo drugače. Po navadi smo se tja odpravili le kot nakupovalci, tokrat pa smo si ga želeli tudi ogledati. Trst je namreč mesto mnogih znamenitosti in je zgodovinsko zelo povezan s slovensko zgodovino. Zato je potep po tržaških ulicah zelo zanimiv.

Na pot smo se odpravili z Bleda, saj je naše članstvo z vseh Gorenjskih občin. V Škofji Loki so vstopili še zadnji člani in odpravili smo se mimo Ljubljane do Ravbarkomande pri Postojni, kjer je bil čas za jutranjo kavo in prigrizek. Na Opčinah v Italiji smo sedli na znameniti tramvaj, ki nas je popeljal v središče Trsta. To je bilo zares posebno doživetje. V Trstu nas je pričakal naš avtobus in nas popeljal skozi Trst do Rižarne. Med 2. svetovno vojno je bilo v Rižarni taborišče. Tega smo si tudi ogledali, saj je danes Rižarna spomenik v opomin in spomin vsem na neizmerno trpljenje taboriščnikov. Iz Rižarne smo se po obalni cesti odpeljali do Redipuglie, ki jo je pred kratkim obiskal tudi papež Frančišek. Ogledali smo si kostnico iz prve svetovne vojne. Kostnica v Sredipolju (Sacratio di Redipuglia) je največji in največjačastnejši spomenik padlim v prvi svetovni vojni v Italiji. Zgradili so jo na pobočju griča Monte Sei Busi po načrtih arhitekta Giovannijsa Greppija in kiparja Giannina Castiglionijsa in ga odprli 18. septembra 1938. Kostnica, imenovana tudi „spomenik stotisočerim“, hrani posmrtno ostanke 100.187 vojakov, ki so padli v okolici in so bili

prej pokopani na bližnjem gričku Sv. Elije. Spomenik, ki si ga je fašistična oblast močno želela, naj bi slavil padle, ki so žrtvovali svoja življenja, in omogočil primeren pokop vsem tistim, za katere ni bilo več prostora na pokopališču nepremagljivih. Celotna struktura sestoji iz treh ravni in simbolizira vojsko, ki se spušča iz neba in s poveljnikom na čelu prehodi vso pot junakov. Na vrhu stopnišča stojijo trije križi, ki predstavljajo Kristusovo križanje na Golgoti.

Po obisku Redipuglie smo se po kraški cesti skozi Doberdob vrnil v Slovenijo, kjer smo se družili na Turistični kmetiji Hudičevce v bližini Postojne.

Ekskurzija je bila uspešna in zanimiva. Udeleženci so bili navdušeni nad doživetim, predvsem pa nad izjemnim vodenjem našega dolgoletnega vodiča Janeza Pretnarja, ki nam je s svojim obširnimi poznavanjem zgodovine kot vedno popestril pot.

Vida Doles

DCIV PRIMORSKE NA 2. REGIJSKEM SREČANJU CIV POKRAJINE FRIULI VENEZIA GIULIA

Predstavniki Društva civilnih invalidov vojn Primorske smo se 15. novembra 2014 udeležili 2. regijskega srečanja CIV pokrajine Friuli Venezia Giulia, ki je bilo v Vidmu v Italiji.

Civilni invalidi vojn v videmski pokrajini imajo 4 odseke: Trst, Gorica, Videm in Pordenone. Dogodka so se udeležile vojaške, policijske in civilne oblasti pokrajine. Po maši in obisku spomenika vsem civilnim invalidom je v kulturnem domu Centro culturale delle grazie po nagovorih predstavnikov oblasti potekalo podeljevanje nagrad za izdelke, ki so jih na natečaju prijavile osnovne in srednje šole pokrajine. Izdelki so bili

raznovrstni: likovna in literarna dela, video izdelki, kratki filmi, vsi na temo ozaveščanja o pomembnosti vzgoje za mir. Otroci so vse prisotne obdarili z zapestnicami v barvah italijanske zastave, sestavljenimi iz trenutno popularnih elastik.

Predsednica regijskega odbora, ki je tudi predsednica lokalnega videmskega odbora, je nagovorila navzoče mlade in dejala, da se lahko vključijo v društvo in v sklopu akcije širjenja zavesti o pomembnosti miru postanejo ambasadorji miru. Vsak ambasador prejme posebno izkaznico.

Iris Pahor

JESENSKI IZLET ČLANOV DVI SLOVENSKE ISTRE

Konec oktobra smo se člani Društva vojnih invalidov Slovenske Istre odpravili na izlet na Dolenjsko. Naši cilji so bili Ribnica, Kočevje in Kočevski rog Baza 20.

Prva postaja je bila Notranjska, kjer smo se okrepčali s kavico in briošem, nato pa smo nadaljevali pot v Ribnico, kjer nas je že čakala lokalna vodička Renata.

Ogledali smo si Rokodelski center in muzej. V Ribniški dolini imajo najbolj poznano domačo obrt, to je suha roba, ki obsega kar 9 panog: to je obodarstvo, rešetarstvo, podnarstvo, žličarstvo, ročno mizarstvo, posodarstvo, pletarstvo, krošnjarstvo in orodjarstvo. Poleg tega je na tem območju močno razvita tudi lončarska dejavnost, saj je na jugu doline veliko gline. Vsaka izmed teh panog je vezana na določeno hišo, določen kraj in določeno vrsto lesa. V Rokodelskem centru smo si ogledali, kako »Ribničan« plete košare. Renata nas je na razstavi in v muzeju popeljala skozi zgodovino teh krajev. V muzeju je med drugim razstavljena tudi violina in pa modni leseni okvirji za očala.

Ogledali smo si tudi grad, ki je bil zgrajen konec 11. stoletja. V njem hranijo tudi izviren dokument o tem, kako so sežigali čarovnice. V času NOB-ja je bila v gradu partizanska bolnišnica, proti koncu vojne pa je bil grad poškodovan. Del gradu so čez čas obnovili. Danes sta v njem muzej in poročna dvorana, obdaja pa ga park kulturnikov. V gostišču, kjer smo imeli kosilo, smo imeli najprej pred-

vanje o nevarnostih visokega krvnega tlaka, po kosilu pa je naša medicinka Slavica tega vsem tudi izmerila.

Zunaj na sončku smo se malo pogreli in občudovali okolico, saj imajo lastniki gostišča dva medveda in veliko ostalih živali v ogradi in to je bilo kot nalašč za fotografiranje. Ker je bilo za obisk Baze 20 prepozno, jo bomo obiskali v naslednjem letu, smo si pa ogledali še jezero v Kočevju, ki je nastalo po opuščnem dnevnem koku.

V prelepi naravi smo pod skrbnim vodstvom naše Slavice spet telovadili in si pretegnili mišice, saj nas je čakala še dolga pot domov. Zadovoljni smo se zvečer vračali proti domu v upanju, da se spet kmalu kam odpravimo.

Janja Žagar

TRADICIONALNO DECEMBRSKO SREČANJE NA DOLENJSKEM

Člani Društva vojnih invalidov Dolenjske, Posavsja in Bele krajine smo se decembra srečali v Črnomlju, na tradicionalnem decembrskem srečanju. Pozdravil nas je predsednik društva Ljubomir Režek, ki je orisal delovanje društva v iztekajočem letu 2014. Izpostavil je 20. redno skupščino društva, na kateri so delegati soglasno sprejeli sklep, s katerim so Janeza Štrbenca potrdili za podpredsednika društva, Borisa Kuharja za predsednika podružnice Krško in Dušana Zupana za predsednika podružnice Trebnje. Njihovo dozodajšnje delo in trud za izvajanje posebnih socialnih programov je pustilo vidne sledi med člani društva. V letu 2014 je društvo pripravilo pet srečanj, kjer smo se člani skupaj s spremljevalci in prijatelji družili, spoznavali ali na novo odkrivali bogato kulturno dediščino Slovenije in sklepali nova poznanstva. Na enem izmed srečanj smo v Kočevskem rogu skupaj z mnogimi povabljenimi gosti in krajšim kulturnim programom zaznamovali 20-letnico vnovične ustanovitve društva. V aprilu smo z nakupom plavalnih kart vsem članom, ki so se za to odločili, omogočili rekreativno plavanje v zdra-

viliščih, ki so najbližje njihovem kraju bivanja. Teh je bilo 56. Osemnajstim vojnim invalidom in eni družinski upravičenki smo sofinancirali zdravljenje v klimatskih in naravnih zdraviliščih s terapijami oziroma samo terapije, če se je uporabnik tako odločil. Sofinancirali smo nakup ortopedskih in higienskih pripomočkov, pomagali pri nakupu energentov in plačilu življenjskih stroškov, za enega člana smo sofinancirali pomoč na domu. Izdali smo pesniško zbirko našega člana Franca Režka, z radostjo pa naj zapišemo, da bo kmalu po novem letu naša knjižna omara bogatejša za še eno literarno delo, ki ga je ustvaril naš član Stanislav Šuklje. Nikakor ne gre pozabiti na naše športnike, ki neutrudno trenirajo, se družijo in na tekmovanjih dosegajo vidne rezultate. Poročilo o njihovih dosežkih boste lahko prebrali v decembrskem glasilu Korenine, ki ga je napisal urednik glasila in podpredsednik društva Janez Štrbenc, sicer tudi sam aktiven športnik.

Ob koncu nagovora je predsednik izrazil upanje, da bo društvo tudi v prihodnjem letu izvajalo posebne socialne programe v takšni meri in na način, kot jih je v letu 2014.

Izrazil je željo, da bi bila finančna sredstva, ki so bila društvu namenjena letos, na voljo v enaki višini, saj člani izvršnega odbora društva trdno verjamejo, da bodo s svojim delovanjem tudi v prihodnje poskrbeli, da se bodo posebni socialni programi izvajali v dobrobit vseh članov našega društva.

Nato je predal besedo umetniškemu vodji Folklorne skupine Dragatuš Tadeju Finku, ki nam je na kratko predstavil njihovo poslanstvo, potem pa v pristnem belokranjskem narečju povedal zgodbo, ki jo je pred skoraj 100 leti zapisal Oton Župančič za dekleta ženskega ljubljanskega liceja. O zgodbi je pisatelj zapisal: Mlad čul, star zapisal. (Mlad slišal, star zapisal) Rokopis hrani Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani. Zgodba nosi naslov Varalo in pripoveduje o iznajdljivem ciganu Martinu, kako je z varalom (naprava, s katero lahko prepričaš vsakega človeka, da ti verjame in podari, kar si zaželiš) ukanil belokranjskega veljaka, ki mu je nehote podaril svojega najboljšega konja. Poslušalci smo se ob njegovi pripovedi odlično zabavali kljub temu, da smo marsikatero belokranjsko besedo težko razumeli. Ob koncu pripovedi nas je povabil na ogled tradicionalnega koncerta Folklorne

skupine Dragatuš. Njegovemu povabilu smo se z veseljem odzvali, pred tem pa so predsedniki podružnic v ličnih ekoloških vrečkah svojim članom v imenu društva podarili koledar, ki ga je naš član Damjan Čurič opremil s fotografijami, ki so nastale v letu 2014, ob različnih dogodkih našega društva. Dobili so še pesniško zbirko Listje v jeseni, delo našega člana Franca Režka. Koncert Folklorne skupine Dragatuš je bil odlično obiskan, saj so bila zasedena tudi stojišča. 76 dragatuških folkloristov je poleg plesa in pesmi prikazalo, kako so na Ivanje pred 100 leti sredi vasi postavili »rešt«, torej zapor. Če se je kdo komu zameril, ga je dal zapreti v rešt, in seveda za to plačal. A če je reštant hotel priti na prosto, ga je prav tako nekdo moral odkupiti. S tako zbranim denarjem so vaški veljaki prišli do denarja za stroške zabave ob žeganju.

Po koncertu smo se poslovili s toplim stiskom rok, si zaželeli prijetne prihajajoče praznike in vse dobro v prihajajočem letu. Najbolj pa si želimo, da bi se še dolgo zdravi in zadovoljni družili ter bili drug drugemu v oporo takrat, ko je to najbolj potrebno.

Marijana Čengija

Z DVI PTUJ NA POTEK PO SLOVENSKIH GORICAH

Nekaj članov DVI Ptuj je pred časom predlagalo, da bi organizirali izlet po naši bližnji okolici in se tako seznanili s posebnostmi naših krajev. Tako smo izbrali traso Ptuj- Juršinci- Stara Gora - Sv. Jurij ob Ščavnici z zaključkom v Komarnici. Izleta se je udeležilo 30 članov društva z družinskimi člani.

V meglenem jutru smo se odpeljali iz Ptuja v smeri Juršincev in spotoma pobrali še nekaj potnikov. V centru Juršincev smo si najprej ogledali Muzej kraljic. Marta Toplak nam je prijazno razkazala slike v muzeju, ki prikazujejo 20-letno raziskovanje kulturne dediščine v vseh vaseh občine Juršinci. Da mladi ne bi pozabili vseh starih običajev in bi ohranili spoštovanje do narave in spomin na vse dejavnosti, s katerimi se je prebivalstvo ukvarjalo, vsako leto pripravijo prireditev Zahvala jeseni. Tako vsako leto t. i. »kraljica« predstavljajo drugo področje dela in življenja v teh krajih, npr. kruh, vino, glasbo, cvetje, trsnicarstvo, turizem, običaje, vodo itd. Po ogledu muzeja nas je Toplakova povabila še na njihovo domačijo in nam pokazala sobo kraljic in gospodinjki dom.

Simon Toplak, ki je eden izmed največjih pridelovalcev trsnih cepljenk (poleg tega se ukvarja še z vinogradništvom, perutninarstvom, govedorejo in kmečkim turizmom) nas je povabil v prostor, kjer se pripravljajo trsne cepljenke. Razložil nam je potek priprave reprodukcijskega materiala -podlag cepičev, cepitev, siljenje v silnici,

sajenja na njivo, kjer se vrši zaščita proti boleznim, do izkopa, sortiranja, razkužitve in parafiranja ter pakiranja in shrambe v hladilnici do odvzema oz. prodaje na domači, predvsem pa na tuji trg.

Po ozki asfaltirani cesti gričevnate pokrajine smo se nato zapeljali do vasi Sakušak in si ogledali Puhov muzej. V spomin na rojaka Janeza Puha so člani Društva rojaka Janeza Puha postavili cimpračo, v kateri je predstavljeno delo in življenje Janeza Puha (1862 -1914)

Janez Puh se je v Rotmanu izučil za ključavničarja. Po odsluženju vojaščini se je naselil v Gradcu in začel uspešno pot podjetnika in tovarnarja. Leta 1899 je postavil temelje tovarne Steyer-Daimler-Puch of Magna.

Janez Puh, najbolj poznan kot izumitelj motornih koles, je bil več kot inovator. Poleg tega, da je izpopolnjeval kolesa, je s tovarnarjem Wernerjem začel prvo tovarniško proizvodnjo koles, v njegovi tovarni pa so leta 1901 izdelali prvo motorno kolo z bencinskim motorjem Čez dve leti je izdelal svoj prvi avtomobil, ukvarjal pa se je še z vodljivimi zrakoplovi, pisalnimi in šivalnimi stroji, izpopolnjevanjem avtomobilskih delov itd. Umrl je v Zagrebu, pokopan pa je v Gradcu.

Po ogledu spominske sobe in filma o Janezu Puhu smo prisluhnili še županu Občine Juršinci Alojzu Kaučiču. Na kratko nam je predstavil občino in pri tem omenil tudi njene znane rojake, kot so Štefka Cobej, prof. Anton Slodnjak in Janez Puh. Povedal je, da imajo še

danes stike s tovarno Magna Steir in da so že potekali pogovori o možnosti postavitve obrata v Juršincih, a je to z menjavo lastnikov zamrlo.

Po malici v Puhovi kleti je bil naš cilj vzpon na stolp na Gomili. Nekateri smo se res povzpeli do vrha, a razgleda zaradi oblačnega vremena ni bilo. Tako nam ni bilo dano, da bi čez griče in pomursko ravnino s pogledom ujeli Blatno jezero na severovzhodu ter Donačko goro, Boč in Pohorje na jugozahodu. Pa kdaj drugič!

Naš naslednji cilj je bila Stara Gora v občini Sv. Jurij ob Ščavnici. Andreja iz Turističnega društva Stara Gora nam je najprej omogočila ogled čudovite baročne cerkve, ki je bila po legendi zgrajena po zaobljubi slepe graščakinje v 17. stoletju. V njej so druge najstarejše orgle na Slovenskem. V letu 1889 je bila poslikava - freske v cerkvi, prenovljena.

Sledil je še kratek sprehod do spomenika preproste kulturne dediščine - kopije mlina na veter. Mlin je lesen, z vetrnicami, pritrjenimi na gibljivi pogonski del na strehi.

Sledilo je še malo vožnje po slikoviti pokrajini na obrobju Slovenskih goric do Sv. Jurija ob Ščavnici. V centru smo si z zanimanjem ogledali kulturno in upravno središče. Nova zgradba s površino 1700 m² ima več etaž, več dvoran, pisarniške prostore, atelje, prostor krajevne čitalnice, turistične pisarne, v kletni etaži prostor za mlade, letni avditorij, garderobe in sanitarije. Res domiselna izgradnja vsestransko uporabnega objekta.

Tudi tu smo si ogledali kratek film o kraju oz. njegovi preteklosti. Kot sadjarsko področje je bil poskusni center za elektrifikacijo za kraj velika pridobitev, saj so postavili sušilnico sadja, omogočili električno peko kruha, pralnico in sušilnico perila, tuširnico, hladilnico za mleko in tako domačinom omogočili lažje in boljše življenje.

V centru kraja so postavljeni doprnski kipi pomembnim možem iz teh krajev: pisatelju, dr. Edvardu Kocbeku, mariborskemu pomožnemu škofu prof. dr. Vekoslavu Grmiču ter teologu in enemu največjih slovenskih politikov, ki je sodeloval pri majniški deklaraciji in se zavzemal za Slovence že v kraljevini SHS, dr. Antonu Korošču. V nekdanji posojilnici je urejen muzej Rudolfa Maistra. Iz teh krajev izvirata tudi pisatelj Bratko Kreft in zgodovinar Fran Ilešič.

Dan se je že krepko prevesil v drugo polovico, ko smo se zapeljali še v zaselek Komarnica v občini Cerkvenjak. Na zelo lepo urejeni izletniški kmetiji Breznik so nam postregli z doma pridelano hrano, nam predstavili svojo izjemno vinsko klet, narejeno iz tradicionalnega kamna in ponudili pokušnjo domačih vin. Tu se je tudi zaključilo naše popotovanje po Slovenskih Goricah.

Namen druženja vojnih invalidov je bil dosežen. Udeleženci nakazali potrebe po druženju tudi v prihodnje. Spoznali smo kulturno dediščino Slovenskih goric in se polni lepih vtisov na Ptuj vrnili v večernih urah.

Boris Fras

TAM, KJER SEM BIL DOMA

Iz daljave pot me vodi
skozi mesta, polja in vasi,
med bregovi ob potočku,
kjer hiša rojstna mi stoji.

Je hiša prazna, zapuščena,
življenja v njej že dolgo ni,
ni več dedka, babice,
ni več očeta, matere.

V hiši prah in pajčevina,
po svežem kruhu več ne diši,
a v srcu mojem bolečina
in solza iz očesa se spusti.

Leta dolga so minila
odkar zapustil sem ta kraj,
da bi zdaj v jeseni pozni
še enkrat vrnil se nazaj.

Franc Režek

V SPOMIN TOLMINSKIM PUNTARJEM

Primorci smo v letu 2013 z različnimi dogodki zaznamovali 300. obletnico velikega Tolminskega punta. V Društvu civilnih invalidov vojn Primorske smo se tolminskim puntarjem, še posebej pa usmrčenim voditeljem upora, s šopkom in listino *V spomin / In memoriam* poklonili 25. 9. 2014 in to na kraju, kjer so bili usmrčeni, na Travniku v Gorici, pod Goriškim gradom. S svojimi dejanji so slovenski puntarji vplivali na spremembo družbenega reda, številni med njimi pa so za to žrtvovali svoja življenja.

Zakaj je dobro, da se spominjamo takšnih dogodkov? Zakaj je dobro, da poznamo zgodovino? Kdor pozna zgodovino, bo lažje in bolj točno ocenil tudi trenutno dogajanje doma in po svetu, kajti ni kar iz rokava povlečeno reklo, da se zgodovina ponavlja.

Kaj pa se je dogajalo davnega leta 1713? Zakaj so se bili ljudje primorani upreti, mnogi pa celo žrtvovati svoja življenja? V tistem času je bila večina prebivalstva kmečkega. Slovenci smo živeli v Habsburški monarhiji, na čelu katere je vladal cesar Karel VI, oče Marije Terezije. Monarhija je bila udeležena v španski nasledstveni vojni, poleg tega pa je bila tudi na udaru Turkov, ki so krvoločno pustošili in požigali slovenske vasi. Da bi bila mera polna, se je širila živinska kuga, sledile so si slabe letine, fevdalci pa so od kmetov neusmiljeno zahtevali poleg redne oddaje še vsako leto nove dajatve, med njimi davek na ognjišče, davek na pijačo, pa mesni krajcar ...

Na dogajanje na goriškem območju, predvsem pa na Tolminskem, je vplivala tudi značilnost pokrajine, saj v hribovitih predelih še danes ne moremo pričakovati takih kmetijskih donosov, kot na primer v ljubljanski kotlini ali na panonski ravnici. Od leta 1515 do leta 1700 kronisti poročajo o več kot 20 uporniških gibanjih. Kmetje so se v svoji bedi nekajkrat obrnili tudi na samega cesarja, vendar jih je ta, namesto da bi skušal rešiti njihove težave, celo kaznoval. Posebej je treba poudariti, da se je tedanji goriški graščak Coronini pri cesarju zavzel za kmete, poročal je o bedi, v kateri živijo, vendar je cesar ostal neizpros.

Za pobiranje davkov je bil v tistem času na območju

Tolminskega zadolžen grofov zaupnik Jakob Bandelj, ki pa je pobiral več, kot je bilo predpisano in na ta račun bogatel. Ker kmetje niso zmogli poravnati dajatev, jih je nekaj ulovil v Gorici in jih zaprl. Sotrpini so zahtevali izpustitev. Ravno v tistem času je na Šentviški Gori župnikoval Bandljev brat, ki je kmete nagovarjal k plačevanju davkov. A dejstvo, da je hotel razveljaviti kupno pogodbo o prodaji župnišča, je izbilo sodu dno. Ljudje so se združili in se odpravili na gradove z gorjaci, vilami in drugim kmečkim orodjem. V uporah naj bi sodelovalo 750 županov s svojimi soseskami. Cesarski svetovalci so 20. maja 1713 poročali, da se je upor razširil s področja grofa Coroninija še na gosposčino Kanal (grof Rabatta), Rihemberk (grof Lanthieri), Štanjel (grof Kobenzl), Devin (grof della Torre, Thurn), Švarceneg in Socerb (grof Petaz) in Novi Grad, sedaj Podgrad (grof Prie). Istega dne je deželni vojni komisar napovedal prihod 600 krajišnikov iz Karlovca in Senja. 26. junija 1713 pa je v Gorico prispela še cesarjeva vojska, ki je dokončno zatrla upor.

Gradivo o kazenskih postopkih in postopkih usmrtilcev, ki jih je vodila posebna cesarska komisija, hranijo v Dvornem arhivu na Dunaju. Dokončna sodba je bila izrečena leta 1716. Uporni kmetje so po zatrtju upora morali vnovič priseči zvestobo cesarju in se za zmeraj odreči upiranju, cesar pa je omejil nekatere oblike kmečke samouprave: vsi župani in vaški sodniki, ki so sodelovali v uporah, so bili odstavljani, vaščani pa niso smeli več voliti župana, ampak so od tedaj naprej lahko predlagali tri može, od katerih je nato zemljiški gospod izbral župana. Upornikom so zasegli premoženje v korist državne blagajne, nekaterim pa naložili plačilo denarne kazni. 150 upornikov je bilo obsojenih na zaporne kazni, 11 pa kruto usmrčenih. Vodji upora Ivanu Miklavčiču, po nekaterih virih pa tudi Ivanu Gradniku, so najprej odsekali roko, nato so ga obglavili in izpostavili na mučilnem kolesu na Travniku.

Tolminski upor je bil zadnji v vrsti velikih kmečkih uporov pred terezijanskimi reformami, ki sta jih začela uvajati Marija Terezija in Jožef II.

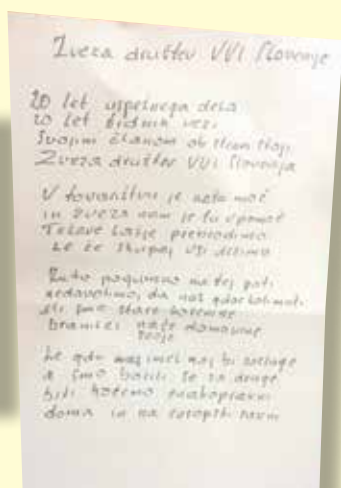
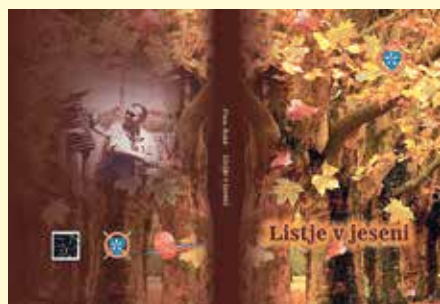
PESNIŠKA ZBIRKA VOJNEGA INVALIDA FRANCA REŽKA

Franc Režek, vojaški mirnodobni invalid in član Društva vojni invalidov Dolenjske, Posavja in Bele krajine je svojo prvo pesniško zbirko poimenoval Listje v jeseni, saj so njegove pesmi začele nastajati šele, ko se je upokojil, torej na pragu jeseni življenja. Jesen je v naravi najbogatejši letni čas v pestrih, toplih in igrivih jesenskih barvah. In tako je bogata, barvita, nežna in pestra tudi avtorjeva jesen.

V svoji prvi pesniški zbirki nam predstavlja del pesmi z raznolikimi vsebinami, ki izžarevajo še vedno cenjene, zaželene, a žal pogosto pozabljene vrednote: spoštovanje, prijateljstvo, ljubezen, razumevanje, odkritosrčnost, zaupanje, poštenje, hvaležnost, zvestobo, srečo ...

Ob izidu zbirke avtorju zaželimo še veliko ustvarjalnega dela, iskrih idej, kritičnega opazovanja sveta okoli sebe in da bi prvi sledile še nove zbirke.

v. š.

SREČA JE V SRCU

Smo leta dolga sodelovali,
 se radi imeli, ničesar se bali.
 Bila je sloga, solidarnost, ponos,
 nalogi vsaki bili smo kos.

Izginjajo vrednote počasi te vse,
 boj za preživetje vrednote požre.
 A sreča v denarju se ne rodi,
 v sreču poštenem to se zgodi.

Zamisli se človek, kako kratko živiš,
 zakaj življenje se celo boriš.
 Za tistih nekaj podarjenih dni
 ne rabiš bogastva, so same skrbi.

Ljubezen naj bode za vsakega pot,
 le tako bo srečen vsak in povsod.
 Želim vam zdravja, srečnih dni,
 in veliko ljubezni v prihodnosti.

Franc Režek

NEAKTIVNO ŽIVLJENJE POSPEŠUJE STARANJE

Veliko ljudi sprejema zmanjšanje telesne dejavnosti kot naravni del staranja.

Vendar raziskave kažejo na več kot polovično zmanjšanje količine telesne dejavnosti med 30. in 70. letom, kar ni znak staranja, ampak neaktivnega načina življenja. Redna telesna dejavnost ohranja kosti zdrave in močne, sklepe pa gibljive. Pomaga tudi pri ohranjanju ravnotežja, koordinacije in hitrosti, kar bistveno zmanjšuje nevarnost padcev, ki so lahko za starejše ljudi zelo nevarni in velikokrat usodni. Padci veliko pripomorejo k zmanjšanju gibljivosti ali celo izgubi neodvisnosti.

Seveda ima redna telesna dejavnost še druge, vendar enako pomembne koristi:

- ugodno vpliva na presnovo,
- daje več energije,
- pomaga pri sproščanju, izboljša spanec ...

Če se zavedamo dejstva, da se svetovno prebivalstvo dokaj hitro stara, število „podmladka“ pa je iz leta v leto manjše, je prav, da že danes mislimo na zdravo, aktivno in učinkovito staranje, saj ne bo prav veliko mladih, ki bodo lahko skrbeli za nas, bodisi neposredno - s svojo fizično prisotnostjo, bodisi posredno - s svojim denarjem.

Vasja Cimerman

ŠPORTNA TEKMOVANJA ZDVIS

Po programu tekmovanj, ki ga je pripravila Komisija IO za posebne socialne programe in za socialno zdravstvene zadeve pri Zvezi društev vojnih invalidov Slovenije so bila do konca leta izvedena vsa športna srečanja predvidena za leto 2014. Počasi smo se začeli zavedati, da postaja celovito zdravje vse pomembnejša dobrina in za mnoge tudi vrednota. Vojni invalidi povzemamo sodobno opredelitev zdravja, ki vključuje telesno, duševno, čustveno, duhovno, socialno in družbeno zdravje.

V zvezi dajemo športni rekreaciji, ki jo povezujemo s kakovostjo življenja posameznika in posameznih skupin v naši družbi, vse večji pomen. Tega se zavedajo tudi naši športniki in tudi zato smo se v letu 2014 udeležili vseh športnih prireditev in tekmovanj v organizaciji Zveze društev vojnih invalidov Slovenije. Tekmovanja so izvedla društva, ki so se prijavila na razpis za izvedbo. Tekmovalci naših društev, vključenih v zvezo, so se v velikem številu udeležili vseh tekmovanj.

Prvo tekmovanje letos je januarja izvedel DVI Ljubljana, in sicer tekmovanje v šahu. Udeležilo se ga je 25 tekmovalcev. Streljanje z zračno puško je v februarju izvedel DVI Severno primorske regije v Novi Gorici z udeležbo 54 tekmovalcev. V aprilu so bile Športne igre ZDVIS, ki jih je pripravil in izvedel DVI za Koroško v Slovenj Gradcu, kjer smo imeli 134 udeležencev. Maja smo imeli tekmovanje v ribolovu, ki ga je pripravil DVI Ptuj s 27 ribiči. Tekmovanje v pikadu je bilo junija v Podljudelju v izvedbi DVI Gorenjske Kranj z udeležbo 67 tekmovalcev. Balinanje je bilo septembra v Trbovljah v izvedbi DVI Zasavje z 61 balinarji. Kegljanje pa je bilo oktobra v Radencih v izvedbi DVI Pomurja. Kegljačev je bilo 41.

Načrt za izvedbo posameznih športnih disciplin določi komisija tako, da se ujema s koledarjem tekmovanj pri Zvezi za šport invalidov - Paraolimpijski komite (ZŠIS - POK), saj kar nekaj naših športnikov dosega norme, ki so določene pri ZŠIS - POK in jih na državna prvenstva tudi

prijavimo.

Tudi za leto 2015 smo že pripravili načrt športno rekreativnih prireditev in društvom poslali natečaj za izvedbo. Komisija je na 17. seji v začetku decembra na osnovi prispelih prijav ocenila kot najprimernejše izvajalce:

- za 13. športne igre, ki bodo 18. 4.
  - DVI Ljubljana
- za prvenstvo v šahu DVI, ki bo 24.1.
  - DVI Pomurje
- za prvenstvo v kegljanju DVI, ki bo 21.2.
  - DVI Celje
- za prvenstvo v streljanju DVI, ki bo 7.3.
  - DVI Slovenske Istre
- za prvenstvo v ribolovu DVI, ki bo 16. 5.
  - DVI Gorenjske Kranj
- za prvenstvo v pikadu DVI, ki bo 13. 6.
  - DVI Koroška
- za prvenstvo v balinanju DVI, ki bo 26.9.
  - DVI Ljubljana

To je le predlog komisije, ki bo posredovan izvršnemu odboru zveze v obravnavo in potrditev.

Menim, da je prav, da se vsem udeležencem tekmovanj zahvalim za sodelovanje, še posebej tistim, ki dosegajo zavidljive rezultate in v to vložijo ogromno truda. Upam, da bomo tako uspešno kot letos izvedli tudi tekmovanja, ki so predvidena za leto 2015 ter da bo udeležencev in tekmovalcev čim več, saj si s tem krepimo in ohranjamo zdravje.

Leto, ki se umika, nam je postreglo z obilo priložnostmi in nas oplemenitilo z novimi izkušnjami. Prišel je tudi čas za iskanje poti naprej za nove cilje in nove sanje.

V svojem imenu in v imenu komisije vsem bralcem revije Naše vezi želim lepe praznike in veliko osebnega zadovoljstva, zdravja in dobrih odločitev.

Vasja Cimerman

LEPA ŠAHOVSKA DNEVA

Civilni invalidi vojn smo 6. in 7. oktobra 2014 sodelovali na 24. športnih igrah civilnih invalidov vojn Slovenije v šahu za posameznike. Tekmovanje je v Hotelu Fiesa v Piranu organiziral DCIV Primorske.

V imenu predsednika Zveze DCIV Slovenije je udeležence pozdravil Ciril Habe, predsednik DCIV Primorske ter vsem zaželel prijetno bivanje in dobrih športnih spopadov za šahovnico.

Zbralo se je 14 šahistov, žal pa je manjkal eden od favoritov Rudi Kraševc iz DCIV Ljubljana. Pod vodstvom priljubljenega in prekaljenega sodnika Aleksandra

Jeriča je tekmovanje potekalo brezhibno. Partije so bile borbene.

Prva tri mesta so dosegli:

1. Branko Počkaj - DCIV Primorska,
2. Franci Dolinar in
3. Peter Derstvenik, oba iz DCIV Kranj.

Prvi trije šahisti so prejeli medalje, prvih šest pa diplome. Priznanja je tekmovalcem v imenu predsednika Zveze izročil Ciril Habe ter vsem čestital za dosežene rezultate.

Rudi Čelhar

ZVEZA DRUŠTEV VOJNIH INVALIDOV SLOVENIJE JE NAJELA HIŠKO V TERMAH ČATEŽ

ZDVIS je od DVI Severne Primorske vzel v najem enoto za ohranjanje zdravja - hiško v Termah Čatež. Hiška ima št. 60 - 20. Je neto površine 36,9 m², dvoriščne površine pa obsegajo 76 m². Hiška ima spalnico, dnevni prostor, kuhinjo, kopalnico in hodnik. Hiška se ogreva s termoakumulacijsko pečjo in s klimo napravo. V ceno 25 evrov na dan so vštete kopalne karte za vse prijavitelne osebe.

Spodaj je razpored terminov za društva vojnih invalidov. Polovica terminov je določena enako na društvo, druga polovica terminov na društvo pa je določena na podlagi števila vojnih invalidov po uradnih podatkih ministrstva za delo. V pomladnih in poletnih mesecih se razporedijo vsa društva vojnih invalidov, v drugih terminih pa glede na število terminov.

Če katero društvo ne more zasesti predvidenega termina, naj o tem takoj obvesti zvezo, da bo obvestila druga društva o možnosti koriščenja dodatnega termina v enoti.

Za posteljnino, kopalniško in kuhinjsko perilo morajo poskrbeti uporabniki sami, kar torej pomeni, da jo je

treba prinesiti s seboj. Prihod v enoto je mogoč po 14. uri, izprazniti pa jo je treba do 11. ure. Po prihodu v Terme Čatež se je treba oglasiti v recepciji kampa, kjer se prijavite in oddate dokumente, prejmete ključ hiške in kopalne karte za prijavitelne uporabnike.

Terminski načrt za leto 2015:

DRUŠTVO	TERMINI				
CELJE	1.2. - 8.2.2015	26.4. - 3.5.2015	2.8. - 9.8.2015	27.9. - 4.10.2015	22.11. - 29.11.2015
DOLENJSKE, POSAVJA, BK.	18.1. - 25.1.2015	12.4. - 19.4.2015	9.8. - 16.8.2015	29.11. - 6.12.2015	
DOMŽALE		15.3. - 22.3.2015	12.7. - 19.7.2015	1.11. - 8.11.2015	
GORENJSKA	15.2. - 22.2.2015	31.5. - 7.6.2015	23.8. - 30.8.2015	13.12. - 20.12.2015	
GROSUPLJE		10.5. - 17.5.2015	13.9. - 20.9.2015		
KOROŠKA		1.3. - 8.3.2015	28.6. - 5.7.2015	18.10. - 25.10.2015	
LJUBLJANA	11.1. - 18.1.2015	22.2. - 1.3.2015	29.3. - 5.4.2015	5.7. - 12.7.2015	25.10. - 1.11.2015
MARIBOR	25.1. - 1.2.2015	19.4. - 26.4.2015	26.7. - 2.8.2015	15.11. - 22.11.2015	
NOTRANJSKE		24.5. - 31.5.2015	30.8. - 6.9.2015		
POMURJA M.S.		22.3. - 29.3.2015	14.6. - 21.6.2015	4.10. - 11.10.2015	
PTUJ		5.4. - 12.4.2015	19.7. - 26.7.2015	8.11. - 15.11.2015	
SEV. PRI. REGIJE	8.2. - 15.2.2015	17.5. - 24.5.2015	6.9. - 13.9.2015	20.12. - 27.12.2015	
SEŽANA		3.5. - 10.5.2015	16.8. - 23.8.2015	6.12. - 13.12.2015	
SLOV. ISTRE KP	4.1. - 11.1.2015	8.3. - 15.3.2015	21.6. - 28.6.2015	11.10. - 18.10.2015	
ZASAVJE		7.6. - 14.6.2015	20.9. - 27.9.2015		

OBVESTILO VSEM CIVILNIM INVALIDOM VOJN

Novo leto 2015 prinaša novosti tudi na področju izvajanja posebnega socialnega programa ohranjanje zdravja. Upravni odbor Zveze društev CIV Slovenije je na svoji decembrski seji sprejel nov Pravilnik o izvajanju posebnega socialnega programa ohranjanje zdravja. Za vas smo pripravili navodila za prijave za koriščenje enot zveze, kot določa Pravilnik:

1. Upravičenci (CIV)/uporabniki oddajo prijave za vključitev v program strokovni službi zveze (naslov: Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije, Dunajska c. 129, 1000 Ljubljana) na predpisanem obrazcu Prijavni list (dobite ga na spletni strani Zveze: www.zdcivs-zveza.si ali na svojem društvu) in sicer:
  - do 1. aprila tekočega leta za glavno sezono, ki traja predvidoma od 21.6. do predvidoma 11.9.
  - najmanj 20 dni pred načrtovano vključitvijo v program za ves preostali čas izven glavne sezone.
2. Na podlagi prijav strokovna služba zveze do 20. 4. tekočega leta pripravi razpored koriščenja programa za glavno sezono in o tem obvesti uporabnike, pri čemer poleg prednostnih kriterijev, navedenih v 3. členu, upošteva:
  - da je koriščenje programa za posameznega upravičenca praviloma na voljo za 10 dni – lahko pa tudi manj ali več, po dogovoru s službo zveze, ki pri tem upošteva prijave in zasedenost enote
  - Termini se začnejo s 1. 1. 2015; menjave pa praviloma potekajo 1., 11., 21., 31. oziroma zadnji dan v mesecu
  - prednost imajo tisti upravičenci, ki enote v predhodnem letu še niso koristili in bodo koristili program za 10 dni
3. V roku 10 dni po prejemu obvestila upravičenci strokovni službi zveze pisno potrdijo ali pa zavrnejo odobren termin za koriščenje programa.
4. Strokovna služba zveze morebitne proste termine za glavno sezono, ki ostanejo po zavrnitvi posameznih upravičencev glede na odobren razpored, prednostno ponudi upravičencem, ki so iz razporeda izpadli ali so se prijavi naknadno, nato pa tudi ostalim zainteresiranim udeležencem iz 3. člena B, C in D.
5. Upravičencem - uporabnikom, ki so koriščenje programa potrdili, strokovna služba zveze izda račun, iz katerega je razviden izračun prispevkov uporabnikov

programa ter DDV (za dom Pri mejašu tudi turistična taksa) za vse osebe, ki jim je bilo koriščenje odobreno.

Upravičenci - uporabniki so dolžni poravnati celotni račun v roku 15 dni pred koriščenjem programa, v nasprotnem primeru se šteje, da je koriščenje odpovedano in se ponudi drugim uporabnikom skladno z določbo 10. člena.

Strokovna služba zveze praviloma v roku 8 do 10 dni pred začetkom termina za koriščenje programa izstavi napotnice, če je plačilo poravnano.

6. Strokovna služba zveze na osnovi prijavnega lista, izraženega interesa in drugih okoliščin upravičenca ter prostorskih zmožnosti in prostih terminov izda in posreduje upravičencu oziroma uporabniku račun, iz katerega je razviden izračun prispevkov uporabnikov programa ter DDV (za dom Pri mejašu tudi turistična taksa) za vse osebe, ki jim je bilo koriščenje programa odobreno.

Upravičenci - uporabniki so dolžni poravnati celotni račun v roku 15 dni pred koriščenjem programa.

Strokovna služba zveze pred začetkom termina za koriščenje programa izstavi napotnico, če je plačilo poravnano.

Podrobnejše informacije si lahko preberete v Pravilniku, ki je objavljen na spletni strani zveze: www.zdcivs-zveza.si oz. na sedežu vašega društva.

POPRAVEK

V članku z naslovom Skrbeti zase in živeti bolje - delavnice za civilne invalide vojn, smo napačno zapisali ime enega od sodelujočih na razstavi, ki jo je v Novem mestu pripravilo domače društvo civilnih invalidov vojn. Slikar, civilni invalid, ki je razstavljal svoja dela v oljni tehniki, je Alojz Špec in ne Alojz Jenič, kot smo napačno zapisali. Alojzu Špecu se za napako opravičujemo.

Uredništvo Naših vezi

NAGRADNA KRIŽANKA

AVTOR; MATJAŽ HLADNIK	MNOŽIČNA IZSELITEV, ODHOD PREBI- VALCEV	PISEC KRONIKE	MLAD ČLOVEK, DETE	KORUŽNI STORŽ, VLAT	VISOKA, MOGOČNA GORA	GIORGIO ARMANI	GESLO	TROP, SKUPINA	NAGLAS, POUDAREK (IKTUS)	POSTAVA, RAST	KATHY IRELAND	TEMELJNA RESNICA ALI NAČELO	ŠTORKLJI PODOBNA MOČVIR- SKA PTICA
STROKOV- NJAK ZA EKOLO- GIJO							SKOPUH						
ŠČETKA							SEVERNO POLARNO OBMOČJE SKRAT, PALČEK						
VRSTA, BAŽA						BREZ- OBLIČNA MASA MAJHNA OVCA					SERGEJ PAHOR		
LENNO- NOVA VDOVA (YOKO)				VRV, KONOPEC					SLOG, ŽANR				
ČAST, PONOS				LIKOVNA TEHNIKA	VOZNIK Z VPREGO				ZORANA ZEMLJA		SKUPINA ŽUŽELK STROKI KASJJE ZA ČAJ		
UMBERTO SABA			GOSTILNA		VZREJA			NADUHA					
			SEVERNO- AMERIŠKI INDIJANEC					ZBOR OSMIH PEVCEV					
POVED							UDAREC LETEČE ŽOGE KRPA, CAPA					REVNOST	PREBI- VALKA OBCINE
POMOČ: GNOM, INVAR, KRIKET, SENA	OVOJ ZA ZAŠČITO KNJIGE	MAJHEN PAJAC RUMEN JUŽNI SADEŽ							SVOD NAD NAMI IGRA S KLIJ IN TRDO ŽOGO				
GOSTA MESNA JUHA						USTECA					ORLANDO BLOOM ZDRAVILO PROTI MALARIJI		
						ZLITINA ŽELEZA IN NIKLJA							
SREDIŠČE SLOVENIJE					MILANSKI NOGOMET- NI KLUB MAJHNA UŠ						BOLEČE KRČENJE MIŠIČ VIC, ŠTOS		
ISAAC NEWTON			PTICA UJEDA					TIHOTA, TIHOST TROPŠKA KAČA, UDAV					
			PODZEMNI HODNIK										
KRAJ PRI POREČU, TORRE				NEMEC (SLABŠ.)					TOP				
				JOSIP IPAVEC					BOŠTJAN NACHBAR				
ENICA, ENKA							VISOK MONO- LITEN KAMNIT SPOMENIK						
JED IZ RIBJIH IKER							ZVEZA ANGLIJE, FRANCIJE IN RUSIJE PRED 1.S.V.						

Rešitev križanke pošljite na: **ZDCIVS, Uredništvo Naših Vezi, Dunajska cesta 129, 1000 Ljubljana.**

Med prispelimi pravilnimi rešitvami bomo izžrebali tri nagrajence.

Nagrajenci iz prejšnje številke:

1. **Antonija KOVAČIČ**, Poljanska 38, 4224 Gorenja vas
2. **Katarina ŠANTEJ**, Florjanska 117, 8290 SEVNICA
3. **Karolina MOMIRSKI**, Jakčeva 28, 1000 Ljubljana